

PREVENT

INTEGRALE WIJKGERICHTE PREVENTIE

Fieldlabs centraal – verslaglegging 5 maart 2025

PREVENT

Met PREVENT werken we aan het vergroten van de kwaliteit van (samen)leven in de stedelijke omgeving, door **integrale wijkgerichte preventie** op het **snijvlak van gezondheid en welzijn**. Met een breed spectrum van betrokkenen bouwen we gezamenlijk aan een goede **(wijk)infrastructuur** zodat professionals in **fieldlabs** in de wijk (van huisarts tot buurtsportcoach, van schuldhulpverlener tot wijkverpleegkundige, en van paramedicus tot sociaal werker) optimaal interprofessioneel **samenwerken** en gezamenlijk met onderzoekers, beleidsmakers, docenten, studenten en bewoners leren en onderzoeken in *'communities of research and practice'*.

Bijeenkomst 'Fieldlabs centraal': doel en werkwijze

De bijeenkomsten 'fieldlabs PREVENT centraal' hebben als uitgangspunt om fieldlabs die onderdeel zijn van SPRONG PREVENT te ondersteunen in de doorontwikkeling, door naast het leren binnen, ook leren tussen en over de fieldlabs te stimuleren. **Binnen** de fieldlabs door bijvoorbeeld interprofessioneel samenwerken en samen leren te versterken, **tussen** de fieldlabs door (impliciete) kennis en ervaring uit te wisselen tussen bewoners, studenten, docenten en praktijkprofessionals, en **over** het netwerk van fieldlabs over de ambitie tot meer integrale wijkgerichte preventie (e.g. methodische inzichten rond preventie of ontwerp van fieldlabs).

In de bijeenkomst op 5 maart 2025 waren verschillende fieldlabs aanwezig en stonden kartrekkers, praktijkpartners, docenten en studenten van **fieldlab Buurtcampus Zuidoost**, en **fieldlab HU GEZOND&WEL - Utrecht Oost** centraal om met elkaar kennis en ervaring op te halen en deze meer concreet te maken. In deze bijeenkomst namen twee fieldlabs aanwezig in een workshop mee hoe zij samenwerken met bewoners en praktijkpartners in de wijk en welke wrijving wordt ervaren in deze samenwerking. Meer concreet:

- De wijkdocent van het HU GEZOND & WEL Fieldlab in Utrecht Oost en een bewoner uit deze buurt deelden hun ervaringen over interprofessioneel samenwerken tussen actieve bewoners, professionals en studenten en docenten in de wijk. Ook was er specifieke aandacht voor de gelijkwaardigheid in deze samenwerking.
- De projectmanager van Buurtcampus Zuidoost deelde verschillende vraagstukken op het vlak van samenwerking tussen onderwijs, onderzoek en de praktijk. Zoals bereiken van verschillende groepen bewoners, verstevigen samenwerking tussen zorg- en welzijnsorganisaties, en verduurzamen resultaten uit onderwijsprojecten. De projectmanager nodigde aanwezigen uit middels de reversed brainstorm techniek na te denken over mogelijke oplossingsrichtingen.

In dit verslag wordt een impressie gegeven van deze bijeenkomst en worden kerninzichten gedeeld die naar voren kwamen in de bijeenkomsten. Hierbij kwamen alle drie de thema's (Integraal samenwerken tussen professionals in de wijk; Samenwerken met actieve bewoners en vrijwilligers in de wijk; Het bereiken van, voor professionals, moeilijk bereikbare doelgroepen) uit de kennisagenda van PREVENT¹ naar voren.

De fieldlabs

Hieronder wordt een situatieschets van fieldlab Buurtcampus Zuidoost² en Utrecht Oost³ gegeven.

De Buurtcampus Zuidoost

Dit buurtcampus bevindt zich midden in de maatschappij, in de wijken Amsterdam Oost, Zuidoost en Nieuw-West. Onderzoekers, professionals, ondernemers, buurtbewoners en studenten werken samen aan maatschappelijke vraagstukken. De ambities van Gezonde stad in Amsterdam in 2040 vormen de basis. De buurtcampus bestaat 15 jaar. Elk jaar werken honderden studenten van diverse opleidingen samen met bewoners van de verschillende wijken aan vraagstukken die leven in hun buurt. Studenten komen zo tijdens hun opleiding al (vroeg) in aanraking met realistische vraagstukken en de mensen die het betreft. Denk aan vitaliteit in de wijk, of kansengelijkheid voor kinderen. In elk van de wijken is een projectmanager actief met een eigen aandachtsgebied. Zij zijn vier dagen per week aanwezig in de wijk en worden gedeeltelijk door de gemeente gesubsidieerd, en begeleiden studenten om actief te participeren en te leren in de wijk samen met bewoners en praktijkpartners. De vestiging van de bibliotheek is de plek waar studenten en bewoners elkaar ontmoeten en het samen leren wordt gestimuleerd. In Buurtcampus Zuidoost staat bijvoorbeeld vitaliteit in de wijk centraal. Uitgangspunt is hier: wat doen bewoners zelf al aan gezondheidsbevordering, wat willen zij, en hoe kunnen wij daarop aanhaken? Studenten van o.a. opleidingen ergotherapie, voeding & diëtik, psychologie, social work, interprofessionele paramedische zorg, bestuurskunde en van diverse minors in het zorg/welzijn domein voeren samen met bewoners en informele & formele praktijkpartners (denk aan gemeente of buurtteams) opdrachten uit om vitaliteit in de wijk te vergroten.

HU GEZOND&WEL Utrecht Oost

Dit fieldlab in Utrecht Oost maakt onderdeel uit van het Hogeschool Utrecht (HU) brede programma: HU GEZOND&WEL. Studenten van verschillende zorg- en welzijnsopleidingen van de HU participeren in dit programma. In Utrecht Oost worden projecten uitgevoerd met de ambitie om gezondheidsverschillen te verkleinen en de kwaliteit van leven van bewoners te verhogen. Utrecht Oost omvat 13 buurten, waaronder Sterrenwijk, Wittevrouwen en het Utrecht Science Park. Er is sprake van grote verschillen in sociaaleconomische status (SES) van bewoners in de wijk; net als in leeftijd, van studenten tot senioren. De bewonerscoöperatie 'Oost voor Elkaar' is de spin in het web van dit fieldlab. Zij hebben contact met organisaties die actief zijn in de wijk, net als bewoners, en fungeren als aanjager van allerlei projecten die studenten samen met bewoners organiseren in de wijk. Nadruk ligt op de interprofessionele samenwerking van studenten van verschillende opleidingen, net als professionals uit verschillende domeinen, samen met bewoners, onder begeleiding van buurtcoördinatoren en wijkdocenten op locatie.

Workshop Utrecht Oost: Samenwerken met actieve bewoners en vrijwilligers in de wijk en het bereiken van, voor professionals, moeilijk bereikbare doelgroepen

Centraal staat een project in een buurt in de wijk Utrecht Oost, waar een wooncomplex met 80 woningen staat. Deze woningen zijn sociale huurwoningen voor mensen ouder dan 55 jaar. Eén van de bewoners van dit complex neemt aanwezigen, samen met de wijkdocent, mee in haar ervaring in de samenwerking met studenten en docenten van Hogeschool Utrecht. Hierin worden twee thema's onderscheiden: aansluiten bij lopende initiatieven in de wijk en co-creatie tussen wijkbewoners en studenten bevorderen.

Aansluiten bij lopende initiatieven. Het is belangrijk om aan te sluiten bij bestaande initiatieven in de wijk en te onderzoeken waar de werkelijke behoeften van de bewoners liggen. Studenten moeten goed voorbereid aan de slag gaan in de wijk, bijvoorbeeld door eerst een wijkanalyse te maken voordat ze gesprekken met bewoners voeren. Een bewoner gaf aan een uitnodiging te hebben ontvangen voor een presentatie van een groep studenten, waarin aanbevelingen werden gedeeld om het gemeenschapsgevoel in het wooncomplex te versterken. Echter deze

aanbevelingen sloten niet aan bij de lopende initiatieven, wat voorkomen had kunnen worden door in plaats van de vraag 'wat kunnen we voor jullie doen?' de vraag te stellen: 'waar zijn jullie mee bezig'? Om zo meer aan te sluiten bij de huidige situatie en daarin van meerwaarde te kunnen voor bewoners zijn in de vorm van ideeën. Zo geeft de bewoner aan: *in plaats van dat de studenten met al hun goede bedoelingen mij continu gingen vertellen wat beter kon, vroeg de docent mij waar wij mee bezig waren. Kennelijk is het zo simpel.*

Co-creatie tussen wijkbewoners en studenten. De twee wijkdocenten hebben een aanpak ontwikkeld – afgeleid van het double diamond model⁴ - die werkt voor de buurt én voor de studenten. Co-creatie tussen bewoners en studenten staat hierin centraal. Elke groep studenten start met een wijkoriëntatie en wordt voorbereid op het 'goede gesprek' voeren met buurtbewoners. Studenten leren over het belang van contact leggen met verschillende betrokkenen in de wijk en niet alleen betrokkenen die 'de wijk' vertegenwoordigen. Zo geeft de wijkdocent aan dat zij studenten erop attenderen niet alleen leden van een bewonerscollectief te benaderen, maar ook bewoners die moeilijker bereikbaar zijn: *'zij hebben de opdracht om mensen te spreken die niet makkelijk via buurthuizen, zorg- en/of welzijnsorganisaties, juist ook op andere plekken waar je andere mensen treft. Denk aan honden uitlaatplaats, supermarkt,.. daar verhalen ophalen'.*

Daarnaast worden gezamenlijke activiteiten georganiseerd om co-creatie tussen bewoners en studenten te bevorderen. Voorbeelden hiervan zijn brainstormsessies, vraagarticulatiesessies en duo-interviews waarbij een wijkbewoner en een student als koppel optreden. Zowel de docent als de bewoners geven aan dat deze activiteiten hebben geleid tot een hogere betrokkenheid en motivatie van zowel studenten als bewoners bij lopende initiatieven in de wijk, zoals vergroening. Bovendien stimuleerden deze activiteiten de uitwisseling van perspectieven, wat bijdroeg aan het ontwerpen van verbeteringen die beter aansluiten bij de behoeften van de wijkbewoners. Studenten ontvingen feedback van de bewoners, waarmee zij hun ideeën konden aanpassen of aanscherpen. De bewoner geeft aan dat zij en andere wijkbewoners zich ook medeverantwoordelijk begonnen te voelen voor het leerproces van de studenten: *'Dit werd een leuke rode draad. Er werden allerlei feedback momenten ingezet, bewoners geven terug aan studenten wat er verbeterd kan worden en hoe leuk is het om te merken dat studenten zo goed in staat zijn om om te gaan met feedback. Ze slurpen het op! Het leuke is dat ze de feedback ook direct in de praktijk kunnen brengen.'*

Voor het verduurzamen van deze samenwerking wordt aanbevolen dat een wijkdocent voor langere tijd aan een wijk wordt gekoppeld. Deze docent kan dan als vast aanspreekpunt voor actieve wijkbewoners fungeren, waardoor die een relatie en netwerk in de wijk kan opbouwen. De bewoner onderschrijft dit, maar verbindt hier ook een consequentie aan: *'Als hij stopt, dan stoppen wij ook. Hij doet het heel goed. Hij snapt het heel goed. Als daar een andere docent zou komen, dan zie ik niet dat het zomaar doorgaat.'*

Workshop Buurtcampus Zuidoost: interprofessioneel samenwerken in de wijk en het bereiken van, voor professionals, moeilijk bereikbare doelgroepen

De projectmanager van Buurtcampus Zuidoost deelt verschillende actuele vraagstukken op het vlak van samenwerking tussen actieve bewoners, zorg- en welzijnsprofessionals en studenten en opleidingen. Zoals het bereiken van verschillende groepen bewoners, het verstevigen van samenwerking tussen zorg- en welzijnsorganisaties, en het verduurzamen van resultaten uit studentprojecten. Vervolgens is in subgroepen nagedacht over mogelijke

PREVENT is medegefinancierd door Regieorgaan SIA, onderdeel van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

oplossingsrichtingen aangaande deze vraagstukken.

Bereiken van moeilijk bereikbare doelgroepen. Een vraagstuk is het bereiken van doelgroepen die niet van zelfsprekend afkomen op het aanbod van de buurtcampus. Zo geeft één van de projectmanagers van de Buurtcampus aan: *‘een hele grote groep bewoners loopt binnen die niet weten wat wij doen, of niet durven te vragen, je ziet mensen die baat zouden kunnen hebben bij het aanbod...Hoe actief treden we hierin op? Wat is onze rol hierin? Onze verantwoordelijkheid?’*. Uit de brainstorm is naar voren gekomen dat een manier om wijkbewoners te betrekken, het delen van de ruimtelijke locatie, zoals de bibliotheek, kan zijn. Een fysieke plek in de wijk die toegankelijk is voor alle partijen; **een ontmoetingsplek**. Deze plek kan open gesteld worden voor algemeen gebruik voor wijkbewoners. Zij kunnen dan daar hun eigen activiteiten organiseren, wat weer andere groepen wijkbewoners kan aantrekken. Een mogelijkheid om als buurtcampus andere groepen te bereiken, wat vervolgens ook weer kan leiden tot nieuw aanbod.

Interprofessioneel samenwerken in de wijk. Een vraag is hoe zorg- en welzijnsprofessionals, binnen de huidige kaders, meer kunnen samenwerken aan een preventief aanbod voor vitaal ouder worden voor wijkbewoners: *‘Daar zijn wij heel hard naar op zoek. Ad hoc sluit men aan [hier wordt bedoeld op zorgprofessionals], of als er een vergoeding is, maar zolang de zorgverzekeraar dit niet vergoedt is het lastig om preventief aanbod duurzaam vorm te geven. Probleem is niet dat men het belang er niet van inziet’*. Uit de brainstorm komt naar voren dat het belangrijk is om de gedeelde opgave te onderzoeken, waar verschillende stakeholders een **gezamenlijke verantwoordelijkheid en belang** ervaren, om zo ruimte te vinden voor een meer integrale benadering. Het samenbrengen van verschillende perspectieven is cruciaal om deze gedeelde vraagstukken te identificeren en te concretiseren.

Een ander vraagstuk is de **samenwerking tussen de wijk en het onderwijs**. Er wordt wrijving ervaren in de uitvoer van projecten waarin studenten samenwerken met bewoners in de wijk. Er is in de onderwijscurricula beperkt vrije ruimte voor activiteiten die per context kunnen worden ingevuld, zodat deze beter aansluiten bij behoeften van wijkbewoners. Meer **flexibilisering in curricula** zou tevens wenselijk zijn om studenten de ruimte te geven om **daadwerkelijk – fysiek – in de wijk aanwezig** te kunnen zijn.

Referenties

- [1] Sprong Prevent (z.d.). Kennisagenda PREVENT. Geraadpleegd op 1 april 2025, verkregen via [Thema's | Prevent](#).
- [2] Buurtcampus Zuidoost (z.d.). Geraadpleegd op 1 april 2025, verkregen via <https://www.buurtcampus.amsterdam/>
- [3] Utrecht-oost (z.d.). Geraadpleegd op 1 april 2025. Verkregen via <https://www.hu.nl/samenwerken/gezond-en-wel-in-de-wijk>
- [4] Designcouncil (z.d.). The Double Diamond. Geraadpleegd op 1 april 2025, verkregen via [The Double Diamond - Design Council](#).

Contact

Heeft u vragen naar aanleiding van deze rapportage? Neem dan contact op met één van de betrokken onderzoekers: Josien Engel [josien.engel@hu.nl] of Esther Wijma [esther.wijma@hu.nl]

Note: Verslaglegging is gecontroleerd en toestemming is gegeven door direct betrokkenen bij de fieldlabs voor publicatie op de website van PREVENT en delen via LinkedIn.

Kenniscentrum Leren en Innoveren, Lectoraat Beroepsonderwijs
Hogeschool Utrecht
Padualaan 99, Postbus 182, 3500 AD Utrecht